

TALABALARGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUV ASOSIDA TIL KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Ayatov Raximberdi Ibragimovich

"Alfraganus University" NOTT Filologiya fakulteti Tillarni o'qitish markazi katta o'qituvchisi, Chirchiq davlat pedagogika universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada ingliz tilini o'qitishda integratsiyalashgan yondashuv asosida til ko'nikmalarini rivojlantirish haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Chet tili, ingliz tili, integratsiya, ko'nikma, malaka, metod, konsepsiya, metodika.*

Hozirgi kunda mamlakatimizda chet tillarni o'qitishga va o'rgatishga bo'lgan e'tibor sezilarli darajada oshib bormoqda. Bu esa chet tili darslarini, xususan ingliz tili fanini qiziqarli va zamonaviy metodikalardan foydalanib o'tishni taqozo etmoqda, Bugungi kunda ta'lim oluvchilarning nafaqat chuqur bilimga ega bo'lishlari, balki ko'nikma-malakalarni puxta egallash orqali kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishlari davr talabiga aylandi. O'quv faoliyatini samarali tashkil qilish, dars jarayonida turli xil metod, usul, vositalardan o'z o'rnida to'g'ri foydalanish, ularni uzviy bog'liq holda qo'llay olish ta'lim samaradorligining muhim omillaridan biridir. Bu esa

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan "Yoshlar – kelajagimiz", "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" kabi konsepsiyalar hamda ta'lim sohasidagi islohotlar doirasida chet tillarini, xususan, ingliz tilini chuqur o'rganish bo'yicha keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-sonli O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida» Prezident qarori chet tilini o'qitish sifatini oshirish va zamonaviy metodikalarni joriy etishni maqsad qilgan. Shuningdek, xalqaro IELTS, TOEFL kabi sertifikatlarni olish tizimini qo'llab-quvvatlash, malakali o'qituvchilarni tayyorlash va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish kabi masalalar davlat darajasida hal qilinmoqda. Shu sababli, ingliz tilini samarali o'rgatish uchun an'anaviy grammatikaga asoslangan yondashuvdan voz kechib, zamonaviy ta'lim metodlarini joriy etish muhimdir. Shunday samarali metodlardan biri bu - Integratsiyalashgan Ko'nikmalar Yondashuvi bo'lib, u tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishni ta'minlaydi. Ushbu metod real hayotda til ishlatilishiga mos keladi, chunki odamlar bu ko'nikmalarni tabiiy ravishda birga qo'llaydi. Natijada, o'quvchilar tilni real vaziyatlarda samarali qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilarintegratsiyalashgan ta'lim orqali amalga oshiriladi.

Integrativ yondashuv – bu til o'rgatishda barcha til ko'nikmalarini (tinglab tushunish, o'qish,yozish, og'zaki nutq) o'zaro bog'liq holda rivojlantirishga qaratilgan kompleksmetodikayondashuvdir. Bu yondashuvda til o'rganish yakka holdagi ko'nikmalarning rivoji sifatidaemas, balki muloqotga yo'naltirilgan faol jarayon sifatida

talqin etiladi. Shu orqali o'quvchilarnutqiy vaziyatlarga mos ravishda har xil ko'nikmalarni uyg'unlashtirib qo'llashni o'rganadilar. Integrativ yondashuvning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- Til ko'nikmalari o'rtasidagi sun'iy chegarani bartaraf etadi.
- O'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi.
- O'rgatilayotgan til real hayotiy kontekstda qo'llaniladi.
- O'quvchilarning tilga nisbatan ijobiy munosabatini oshiradi

Integratsiyalashgan ko'nikmalar yondashuvi til o'rgatishda juda samarali bo'lsada, uni amaliyotda qo'llashda bir qator muammolar yuzaga kelishi mumkin. Ushbu qiyinchiliklar o'quv dasturining cheklanganligi, resurslarning yetishmovchiligi, o'qituvchilarning tayyorgarlik darajasi yoki o'quvchilarning yangi metodikaga moslashishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ammo to'g'ri strategiyalar va moslashuvchan yondashuvlar yordamida ushbu muammolarni samarali hal qilish mumkin.

Integratsiyalashgan ko'nikmalar yondashuvini muvaffaqiyatli joriy etish uchun o'qituvchilar yetarli tayyorgarlikka ega bo'lishi, resurslardan to'g'ri foydalanishlari va baholash tizimlarini moslashtirishlari lozim. O'quvchilarning faol ishtiroki va qiziqishini oshirish, interaktiv va real hayotga yaqin ta'lim metodlarini qo'llash muhimdir.

Ma'lumki, integrativ yondashuv turli fanlardan olingan bilimlar, ko'nikma, malaka hamda tajribani hisobga olish, ularga tayanish ya'ni chet tilda kommunikativ, ijtimoiy kompetentlikni integratsiyalash, barobar takomillashtirishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarda mustaqil muloqotga kirishishni rivojlantirishga qaratilgan yangi innovatsion texnologiyalarni qo'llash, talabalarda mustaqil va guruh bo'lib ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratadi. Mazkur yondashuv ta'lim sifatining sezilarli ravishda ijobiy tomonga o'zgarishiga va o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyalari kuchayishiga olib keldi. Integratsiyalashgan ko'nikmalar yondashuvining muhim afzalliklaridan biri bu fanlararo o'rganishni qo'llab-quvvatlashidir. Bu yondashuv orqali ingliz tili STEM (fan, texnologiya, muhandislik va matematika), tarix, biznes, san'at kabi boshqa fanlar bilan bog'lanadi. Bunday usul nafaqat til ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki tanqidiy fikrlash, muammo hal qilish va bilimlarni amaliy qo'llash qobiliyatlarini ham shakllantiradi.

Integrativ yondashuv asosida o'qitish til egallashning barcha ko'nikmalarini (o'qib tushunish, tinglab tushunish, gapirish, yozish) qamrab olishi bilan ham boshqa yondashuvlarga nisbatan samaraliroq. Richards va Rogers (2014) til ko'nikmalarini o'qitishning integrallashgan yondashuvi bu - o'qish, yozish, tinglash til ko'nikmalarini o'rgatish va bir- biri bilan birgalikda gapirish, chunki dars tinglash va o'qish va yozish orqali gaplashish bilan bog'liq faoliyatni o'z ichiga oladi deb ta'riflaydi. Ma'lumki, chet til o'qitish metodikasida olib borilgan tadqiqotlarda interfaol metodlar an'anaviy metodlarga nisbatan samaradorlik darajasi ko'proq ekanligi isbotlangan. Ko'pgina metodik adabiyotlarda hozirgi kunda eng ommaviy interfaol ta'lim metodlar sifatida "aqliy hujum", "klaster", "rolli o'yinlar", "keys-stadi", "rotastiya", muzokalar kani metodlar qayd etiladi. Misol uchun, aqliy hujum interfaol metodidan foydalanganimizda

o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini ta'minlaymiz, ularni erkin fikr yuritishga rag'batlantirish hamda bir xil fikrlash inertsiasidan ozod etish, muayyan mazvu yuzasidan rang-barang g'oyalarni to'plash, shuningdek, ijodiy vazifalarni hal etish jarayonining dastlabki bosqichida paydo bo'lgan fikrlarni yengishga o'rganish uchun xizmat qiladi. Aqliy hujum metodining asosiy sharti mashg'ulotning har bir ishtirokchisi tomonidan o'rtaga tashlanayotgan fikrga nisbatan tanqidni mutlaqo ta'qiqlash, har qanday luqma va hazil-mutoyibalarni rag'batlantirishdan iboratdir. Bundan ko'zlangan maqsad o'quvchilarning mashg'ulot jarayonidagi erkin ishtirokini ta'minlashdir. Ta'lim jarayonida ushbu metoddan foydalanish o'qituvchining til bilish ko'nikmalari va tafakkur ko'lamining kengligiga bog'liq bo'ladi. Integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchi ongida ijodkorlik tamoyiliga, shaxsiy rivojlanishga, mustaqil ta'lim olishga bo'lgan ko'nikmalarni oshirishga harakat qiladi. Anglashiladiki, munozara qildirish, fantaziya qila olishga o'rgatish ilgari suriladi. Bunday zamonaviy darsdan asosiy maqsad o'quv jarayonida o'quvchilar faoliyatini aktivlashtirish, o'quv materialini o'zlashtirishning yuqori darajasiga erishishdir. Integratsiya o'z o'rnida bilimlarning parchalanib ketishini oldini oladi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, ingliz tilini o'qitishda integrativ yondashuvzamonaviyta'limning muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Bu yondashuv nafaqat o'quvchilarning barcha ko'nikmalarini uyg'un ravishda rivojlantiradi, balki ularning kommunikativ kompetensiyasini, tanqidiy fikrlashini va mustaqil ishlash malakasini hamshakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Turg'unov, B. O. (2019). Xorijiy tillarni o'qitishda innovatsion metodlar. Toshkent: Fanvatehnologiya nashriyoti.
2. Brown, H. D. (2007). Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy (3rd ed.). Pearson Education.
3. Oxford, R. L. (1990). Language learning strategies: What every teacher should know. Newbury House Publishers.
4. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and methods in language teaching (3rd ed.). Cambridge University Press.
5. G'ulomov, J. G. (2020). Integratsiyalashgan o'qitish usullarining ta'limsifatigata'siri. Tilva adabiyot ta'limi, (4), 55–61.
6. Qosimova, M. R. (2021). CLIL metodining til o'rganishda qo'llanilishi: Nazariyvaamaliyyondashuvlar. O'zbekistonda xorijiy tillar, (3), 32–38.
7. Nurmatova, N. M. (2022). Ingliz tilini o'qitishda fanlararo integratsiyaning o'rnini. Zamonaviy ta'lim va ilm-fan yutuqlari, (2), 45–49.